

28.10.2021

Asia/2

§ 164 HKL:n talouden osavuositarkastus 1.1. - 30.9.2021

HEL 2021-004627 T 02 02 01

Päätös

Johtokunta merkitsi tiedoksi HKL:n osavuositarkastuksen 1.1. – 30.9.2021.

Esittelijä

vs. toimitusjohtaja
Artturi Lähdetie

Lisätiedot

Ari Päivärinta, taloussuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 78433
ari.paivarinta(a)hel.fi
Ville Lehmoskoski, toimitusjohtaja, puhelin: 310 35091
ville.lehmoskoski(a)hel.fi

Liitteet

1 HKL osavuositarkastus 1-9.2021

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Raportointikauden merkittävimmät tapahtumat

Koronaviruspandemia

Maailmanlaajuinen koronaviruspandemia on kevästä 2020 alkaen vaikuttanut merkittävästi myös HKL:n toimintaan. Matkustajamäärät supistuivat normaalitilanteeseen verrattuna enimmillään yli 70 % ja vuonna 2021 matkustajamäärät ovat olleet 30-60 % normaalia alhaisemmat. HKL on sopeuttanut toimintaansa Helsingin seudun liikenne – kuntayhtymän (HSL) päätösten mukaisesti metro- ja raitioliikenteen tarjonnan supistuksiin. HKL on myös toteuttanut lukuisia oman henkilöstön ja matkustajien terveyttä varmistavia toimenpiteitä. Koronaan liittyvää toimintaa on johdettu 1-2 kertaa viikossa pidettävissä etäkokouksissa. Matkustajamäärien väheneminen aiheuttaa merkittävää epävarmuutta myös joukkoliikenteen pitemmän aikavälin kehittymisnäköisiin.

HKL:n tavoiteohjelman kehittämissuunnitelmat

Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021 on ohjannut HKL:n toimintaa menneen nelivuotiskauden ajan. Joukkoliikenteen pitkän aikajänteen kehittämissuunnitelmien kannalta olennaisia ovat olleet mm. tavoitteet kestävästä liikkumisesta edistämiseksi sekä linjaukset useiden pikaraitioteiden suunnittelusta. HKL:n valintoja on suunnannut myös Helsingin kaupungin tavoite edistyneisyydestä digitalisaation hyödyntämisessä. Uuden kaupunginvaltuuston aloitettua on kolmannella vuosineljänneksellä valmisteltu uutta kaupunkistrategiaa, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi 13.10.2021. Uusi strategia jatkaa vahvasti kaupungistumista, joukkoliikennettä ja kestävästä liikkumisesta painottaen. Erityisiä HKL:n toimintaan vaikuttavia asioita ovat luonnon monimuotoisuuden ja hiilineutraaliuuden liittyvät selvästi aiempaa vahvemmat painotukset.

Helsingin kaupunkistrategian lisäksi HKL:n tavoiteohjelma vuosille 2016-2024 luo perustaa HKL:n toiminnan kehittämiselle. Tavoiteohjelmassa määritellään HKL:n strategiset tavoitteet ja näitä toteuttavat toimenpitekokonaisuudet eli kehitysohjelmat. Voimakkaimmin toimintaa ohjaavina kehitysohjelmina ovat viime vuosina olleet henkilöstöohjelma, turvallisuuden kehitysohjelma, operatiivisen tehokkuuden kehitysohjelma sekä omaisuudenhallinnan kehitysohjelma. Vuoden 2021 alussa on käynnistetty tavoiteohjelman päivitys, joka on tarkoitus tuoda päätöksentekoon heti kaupunkiliikenneyhtiön aloittaessa toimintansa.

Raitioliikenteen liikennöintisopimus

HKL:n johtokunta jätti 13.9.2018 HSL:lle tarjoutumisen Raide-Jokerin (pikaraitiolinja 550) ja kantakaupungin raitioliikenteen liikennöinnistä. Tarjoutumisessa HKL esitti raitioliikenteen operoinnin hintaa nykytasosta edelleen alennettavan, mikä perustuu HKL:n vahvaan työhön kustannustehokkuuden kehittämisessä. Raitioliikenteen kustannustaso oli HKL:n pitkäjänteisen tuottavuuskehitystyön johdosta jo vuonna 2017 saatu tehostettua 15 % 1990-luvun puolivälin kustannustasoa edullisemmaksi, kun esimerkiksi vertailukohtana bussiliikenteen kustannustaso oli samassa ajassa kilpailutusten myötä alentunut noin 10 %. Viimevuosien aikana HKL on edelleen jatkanut voimakasta kustannustehokkuutensa kehittämistä ja nykytasoa on eurooppalaisen markkinan kärkeä. HSL:n hallitus päätti toukokuussa 2020 käynnistää neuvottelut HKL:n kanssa Raide-Jokerin liikennöinnin käynnistämisestä ja kantakaupungin raitioliikenteen sopimuksen jatkamisesta. Neuvottelut ovat edenneet sujuvasti ja yhteisenä tavoitteena nähdään näiden raitioliikenteen liikennöintisopimusten allekirjoittaminen HSL:n kanssa talvella 2021/22.

HKL:n yhtiöittäminen

Kansliapäällikön asettama HKL:n hallintomuotoselvitystyö päättyi vuonna 2019 esittämään HKL:n yhtiöittämistä yhtenä kokonaisuutena. Kokonaisvaltaisena infra, kalustosta ja liikenteestä vastaavana yhtiönä HKL voi tuottaa yhteiskunnalle mahdollisimman suuren arvon mm. eri toimintojen välisiä synergioita hyödyntäen. Yhtiömuodossa HKL pystyisi myös palvelemaan kaupunkiraideliikenteen seudullistumisen tarpeita paremmin. Kaupunkiliikenneyhtiön valmistelu eteni alkuvuonna 2021 hyvin kaupunginkanslian, HKL:n ja Vantaan kaupungin yhteistyössä. HKL:n johtokunta antoi 26.8.2021 HKL:n yhtiöittämistä puoltavan lausunnon kaupunginhallitukselle, joka edelleen 13.9. esitti kaupunginvaltuustolle yhtiöittämistä. Kaupunginvaltuusto päätti 22.9.2021 yhtiöittää HKL:n niin, että tavoitteena on yhtiön toiminnan käynnistyminen 1.1.2022. Päätöksentekoeilimissä korostui seudullisuuden merkitys sekä yhtiön toiminnan avoimuudesta ja henkilöstön asemasta huolehtiminen. Vantaa on osaltaan tekemässä päätöksen yhtiön osakkaaksi liittymisestä vielä vuoden 2021 aikana. Helsinki ja Vantaa näkevät tavoiteltavana, että myöhemmin myös Espoo tulisi mukaan yhtiöön ja valmistelut onkin tehty niin, että tämä olisi mahdollisimman vaivatonta.

Länsimetro

HKL on yhteistyössä Länsimetro Oy:n kanssa kehittänyt toimintamalleja länsimetron infran hallinnan hoitamiseksi niin yhteiskunnan kuin infran omistajan kannalta mahdollisimman hyvin palvelevasti. HKL hoitaa länsimetron infrastruktuurin kunnossapitoa ja huoltoa Länsimetro Oy:n kanssa vuonna 2020 päivitetyn yhteistyösopimuksen perusteella. Lähikohtana yhteistyössä on, että kantametron ja länsimetron infra muodostavat yhden pääkaupunkiseudun metrojärjestelmäkokonaisuuden, jota kunnossapidetään ja huolletaan yhtenä kokonaisuutena. HKL ja Länsimetro Oy seuraavat sopimuksen toteutumista yhteisesti sovitun mittariston avulla. Mittaristo osoitti HKL:n onnistuneen tehtävissään vuoden 2020 aikana hyvin. HKL ja Länsimetro Oy valmistelevat yhteistyösopimuksen laajentamista huomioiden nykyinen metroliiKENNÖINTI sekä länsimetron toisen vaiheen HKL:ää koskevien tehtävien laajempi käynnistyminen vuoden 2022 aikana. Päivitetty yhteistyösopimus on tavoitteena allekirjoittaa talvella 2021/22 ja sen on määrä tulla voimaan toukokuussa 2022. Koeajot toisen vaiheen osuudella alkoivat kesäkuussa 2021 ja jatkuvat suunnitellusti.

Raide-Jokeri

Raide-Jokerin infrahankkeen toteutus on vuonna 2021 edennyt hyvin. Koronapandemiolla ei ole ollut merkittäviä vaikutuksia Raide-Jokerin infran rakennustöiden aikatauluun ja rakentaminen on ollut käynnissä lähes koko 25 km pitkän linjan pituudella. Radan rakentaminen on edennyt 2021 aikana siten, että Espoon osalta lähes kaikki ja Helsin-

gissä valtaosa rakennustöistä valmistuu jo vuoden 2021 aikana. Rakentaminen on alkuperäistä aikataulua edellä ja hanke on viestinyt arvioidun käyttöönoton olevan vuoden 2024 alussa aiemmin arvioidun vuoden 2024 kesäkuun sijasta.

Helmikuussa korkeimmalta hallinto-oikeudelta saadun ratkaisun myötä poistui Raide-Jokeri -hankkeen merkittävin riski, kun Patterimäen metssä raitiotietunnelia varten tarvittavista puiden kaadoista tehty valitus kumottiin. Patterimäen valitusten aiheuttama viive saataneen kurottua kiinni, mutta viivästys on aiheuttanut hankkeelle lisäkustannuksia. Hanke on kokonaisuudessaan alittamassa kustannusarvion, vaikkakin Helsingin päähankkeen osalta kustannustilanne on tiukka.

Raide-Jokerin varikon rakentaminen Roihupellossa on edennyt harja- korkeuteensa ja varikko valmistuu kesällä 2022. Raide-Jokerin päähankkeen nopeutunut aikataulu on tuonut kustannussäästöjä myös varikon osuuteen.

Raide-Jokerin vaunukalustoprojektin ensimmäinen tyyppivaunu toimitettiin Koskelan varikolle 12.4.2021. Toimitus Helsinkiin viivästyi koronapandemian aiheuttamien komponenttisaatavuusongelmien vuoksi, mutta ensimmäisen vaunun viivästys ei kalustovalmistaja Škoda Trans-tech Oy:n mukaan vaikuta vaunujen kokonaistoimituksen aikatauluun. Esisarjan vaunun koeajot ovat käynnissä kantakaupungin rataverkolla. Matkustajakoeliikenne kantakaupungin raitiotielinjastolla on tarkoitus aloittaa tyyppivaunun katsastuksen jälkeen vuoden 2021 loppupuolella.

Kruunusillat-hanke

Kruunusillat-hanke on jaettu kahteen osaprojektiin - siltaurakka ja raitiotien toteuttava allianssiosuus. Hanketta vetää kaupunkiympäristön toimiala ja HKL on mukana merkittävällä osuudella. Hanke eteni alkuvuoden aikana merkittävästi, sillä sekä allianssin kehitysvaihe että siltaurakan kilpailutus saatiin päätökseen. Allianssin kehitysvaiheen valmistuttua tarkentui raitiotieosuuden toteutuskustannus. Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi elokuussa 2021 hankesuunnitelman muutoksen, jossa hankkeen toteutus jaettiin kahteen osaan ja hankkeen enimmäishintaa korotettiin. Päätöksen mukaisesti hankkeen ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan yhteys Laajasalon ja Hakaniemen välillä ja toisessa vaiheessa yhteys Hakaniemestä keskustaan. Raitiotien toteuttava allianssi valmistautui syksyn aikana toteutusvaiheeseen siirtymiseen. Kesän aikana allianssi käynnisti jo liittyvän hankkeena toteutettavan Hakaniemen sillan rakennustyöt. Kruunusiltojen siltaurakan hankintasopimus allekirjoitettiin syyskuussa 2021 toteuttajaksi valitun työyhteisöliittymän TYL Kruunusillat kanssa. Työyhteisöliittymään kuuluvat Kreate Oy ja YIT Suomi Oy.

HKL ja Škoda Transtech Oy sopivat helmikuussa 23 uuden ForCity Smart Artic X54 -pikaraitiotievaunun tilaamisesta. Vaunut ovat identtisiä aiemmin tilattujen Raide-Jokerille tulevien vaunujen kanssa. Tilaus toteutettiin vuonna 2011 tehdyn Artic-vaunuhankintasopimuksen mukaisena toimitusoptiona. Vaunuja tullaan liikennöimään Kruunusiltaja käytävillä Yliskylän ja Haakoninlahden raitiolinjoilla. Toimitukset ajoittuvat vuosille 2024-26 ennen Kruunusiltojen raideyhteyden valmistumista.

Muut hankkeet ja päätökset

Kalasadamasta Pasilaan -raitiotiehankkeen allianssin kehitysvaihe eteni syksyn aikana kohti hankkeen laajuuden ja tavoitehinnan kiinnittämistä. Syksyn aikana käynnistyivät jo liittyvät työmaat niin Pasilan liittyvillä raitiestomuutoksilla kuin Nihdin alueen esirakentamisella. Raitiotiesuuden hankesuunnitelma valmistuu lokakuussa 2021 ja raitiotien rakentaminen käynnistyy vuoden 2022 alussa.

Ruskeasuon raitiovaunu- ja bussivarikon urakkakilpailutus valmistui alkuvuodesta. Toteuttajaksi valittiin Skanska, jonka kanssa KVR-muotoisen urakan kehitysvaihe eteni hankkeen rakennuslupahakemus jättämiseen lokakuussa 2021. Valmistelevat rakennustyöt hankkeella ovat jo käynnissä ja laajenevat marraskuussa bussioperaattorin siirtäessä kokonaisuudessaan väistöiloihin Postipuiston alueelle. Varikkohankkeen on tarkoitus valmistua vuoden 2023 lopussa.

HKL:n valmistelema raitiovarikkojen kokonaiskehittämissuunnitelma tuotiin poliittiseen päätöksentekoon syyskuussa 2021. Suunnitelmassa esitetään varikkojen toteutusjärjestyksen muutosta siten, että Koskelan varikko toteutettaisiin Ruskeasuon varikon jälkeen ja Laajasalon varikkoa ei tässä vaiheessa toteutettaisi, mutta mahdollisuus siihen säilytetäisiin varauksena tulevaisuuden tarpeita varten.

Koskelan varikon kehittäminen eteni HKL:n saatua valmiiksi oman raitiovarikkoa koskevan suunnitteluratkaisunsa. Varikon kehittäminen on jatkunut neuvotteluilla muiden hankkeeseen osallistuvien tahojen, mm. kaupunkiympäristön toimialan, liikuntapalveluiden ja rakentamispalveluliikelaitos Staran kanssa. Varikon toteutuksen valmistelussa eteneminen edellyttää linjauksia hankkeeseen osallistuvien tahojen osalta. HKL hakee ratkaisua etenemiseen vuoden 2021 aikana.

HKL on solminut sopimuksen 40:n HKL:lle aiemmin käytössä olleen Variotram-raitiovaunun myymisestä 27.1.2021. Vuosina 1998–2003 valmistetut vaunut ovat olleet varastoituna Koskelan varikolla ja Haminaassa sen jälkeen, kun ne poistuivat liikenteestä asteittain vuoden 2018 loppuun mennessä. Laadittu sopimus on jatkoa 30.11.2017 allekirjoitetulle sovintosopimukselle, jonka mukaisesti Bombardier Transportation ja HKL pyrkivät yhteistyössä edistämään vaunujen jälleen-

myyntiä. Neuvotteluja Variotram-raitiovaunujen tulevasta liikennöinti-kaupungista on käyty puolalaisten osapuolten kanssa. Ensimmäiset toimitetut raitiovaunut ovat Puolassa Łódź:n kaupungissa, jossa niille on tehty soveltuvuustestejä paikallisen liikennöitsijän toimesta heinä- ja elokuun aikana. Vaunut ostanut SIM-Industrietechnik GmbH ei ole suorittanut sopimusvelvoitteistaan, minkä johdosta HKL ja Alstom (vuonna 2021 toteutuneen yrityskaupan yhteydessä Bombardier Transportaation liiketoiminta sulautui Alstom-yhtymään) sopivat käytännön järjestelyistä, jotka seuraavat Variotram-raitiovaunujen myyntisopimuksen purkamisesta. Alstom vastaa loppujen Variotram-raitiovaunujen kuljetuksesta pois Suomesta sekä maksaa HKL:lle loppukauppasumman vuoden 2021 loppuun mennessä, jolloin Variotram-raitiovaunuista luopuminen kokonaisuudessaan toteutuu helsinkiläisten veronmaksajien etujen mukaisesti.

M100-metrojunien peruskorjaukset ovat jatkuneet suunnitelman mukaisesti ja peruskorjattuja metrojunia palautuu korjausohjelman mukaisesti matkustajaliikenteeseen. Peruskorjaus mahdollistaa, että metroliiikenteen alkaessa 1980-luvun alussa käyttöön otetuilla M100-junilla voidaan liikennöidä 2030-luvulle saakka. M100- ja M200-junien peruskorjausta toteuttavan VR Fleetcaren kanssa on valmisteltu myös M200-prototyypimetrojunien peruskorjausten toimituslaajuudet. Aikataulu esisuunnittelun ja toteutussuunnittelun vaiheille on laadittu ja esisuunnittelu on aloitettu toukokuussa.

Metron kapasiteetin kasvattamiseen (METKA-hanke) tähtäävä HKL:n yhdessä Länsimetro Oy:n, Espoon kaupungin ja HSL:n kanssa laatima yleissuunnitelma hyväksyttiin vuoden 2021 alussa. Hanke on edelleen jatkunut hankesuunnitelman laatimisella, jonka valmistumisaikataulua siirrettiin vuoden 2022 puolelle, jotta mm. koronan palautumisesta saatavat kokemukset metroliiikenteeseen saataisiin huomioitua. METKA – hankkeen yhteydessä toteutetaan myös länsimetron kakkosvaiheen asetinlaite sekä lukuisia parannuksia metron nykyisiin turvalaite- ja kulunvalvontajärjestelmiin. Näiden koeajot käynnistyivät kesällä 2021 ja jatkuvat länsimetron jatkeen arvioituun käyttöönottoon saakka vuonna 2023.

Helsingin käräjäoikeus antoi keväällä 2020 välipäätöksen metron automatisointia koskevien sopimusten purkua koskevassa asiassa. Päätöksen mukaan HKL:llä oli oikeus purkaa sopimukset Siemensin kanssa metrovarikon laajennusosan automatisointisopimusta lukuun ottamatta. Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan automatisointiprojektin viivästyksset johtuivat Siemensin vastuulla olevista syistä. Päätös osataan vahvistaa, että sopimusten purku vuonna 2015 tehtiin oikean arvion pohjautuen. Käräjäoikeuskäsittely jatkui keväällä 2021 taloudelli-

sia korvauksia koskevalla oikeudenkäynnillä, josta käräjäoikeuden päätöstä odotetaan marraskuussa 2021.

HKL:n organisaation kehittämistä on vuonna 2021 jatkettu mm. kiinteistöpalveluita ja varikkohankkeita koskien. Myös digitalisaation vahvempaan hyödyntämiseen etsitään keinoja järjestämällä IT-palveluita uudelleen. HKL on lisäksi tulevaisuuden osaajatarpeisiin vastaamiseksi yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan ja sveitsiläisen Ostschweizer Fachhochschule korkeakoulun kanssa käynnistänyt kansainvälisen tason pikaraitiotiekoulutuksen, jonka pilottikonaisuuden ensimmäinen opintoviikko noin 20 hengen laajuudella järjestettiin syyskuussa.

Suoritteet

HKL:n tuottamassa raitio-, metro- ja lauttaliikenteessä tehtiin yhteensä 61,3 milj. matkaa tammi-syyskuussa 2021. Raitioliikenteessä matkoja tehtiin 22 % ja metroluokassa 15 % edellisvuotta vähemmän. Koronaepidemia vaikutus matkustajamääriin alkoi maaliskuussa 2020.

Talousarvion sitovat tavoitteet

HKL:llä on kolme sitovaa tavoitetta (asiakastyytyväisyys, luotettavuus, talous) ja näillä yhteensä viisi erillistä mittaria. Kaikki sitovat tavoitteet eivät ole toteutumassa. Mittareista kolme on toteumassa tavoitetta paremmin ja kaksi mittaria on jäämässä tavoitetasosta.

Asiakastyytyväisyydessä raitioliikenteen tavoitetta ei ennusteta saavutettavan. Uutta tutkimustietoa kevään tutkimuksen jälkeen ei ole vielä saatavilla. Ennusteessa oletetaan, että asiakastyytyväisyyttä mittaavan liikennöitsijäarvosanan osatekijät pysyvät pandemian aikana tehtyjen tutkimusten tasolla. Pandemian tuoma poikkeustilanne on vaikuttanut voimakkaimmin siisteyden osatekijään eikä sen odoteta heti nousevan pandemiasta johtuvien korkeampien siisteysodotusten takia. Koskelan hallin käyttöä on jouduttu rajoittamaan ja se saattaa vaikuttaa kaluston siivoukseen.

Luotettavuustavoite ennustetaan saavutettavan molemmissa kalustomuodoissa. Raitioliikenteen luotettavuustavoitteen toteutumisessa on kuitenkin tunnistettu Koskelan hallin rajoitetun käytön tuomat haasteet ja sen tuomat riskit kaluston saatavuuteen loppuvuoden aikana.

Henkilöstö

HKL:n henkilöstömäärä oli 1.240 henkilöä 30.9.2021 (30.9.2020: 1.262). Vuoden 2020 lopussa henkilöstömäärä oli 1.260. Keskimäärin

28.10.2021

tammi-syyskuussa henkilöitä oli 1.260, kun vastaavalla kaudella vuonna 2020 henkilöitä oli keskimäärin 1.288.

Käyttötalous

Koko vuoden liikevaihtoennuste on 220,2 milj. euroa eli 3,3 milj. euroa budjettia enemmän. Liikennöintikorvauksia on toteutussa 2,3 milj. euroa budjetoitua vähemmän.

Liiketoiminnan muut tuotot ovat ennusteessa 17,9 milj. euroa eli 1,0 milj. euroa budjetoitua vähemmän. HKL:n saamat mainostulot ovat jäämässä budjetoidusta koronan takia. Myös kaupunkipyöristä saatavia käyttömaksuja on toteutumassa budjetissa arvioitua vähemmän.

Menoissa palveluostoja arvioidaan toteutuvan 2,2 milj. euroa, aine- ja tavaraostoja 1,3 milj. euroa ja henkilöstökuluja 0,8 milj. euroa budjetoitua vähemmän.

HKL:n tilikauden tulosennuste ennen varauksia on 3,2 (TB21: 3,5) milj. euroa.

Investoinnit

HKL:n investointiennuste on 216,0 (TB: 235,8) milj. euroa.

Suurimmat investoinnit ovat Raide-Jokerin investointeja: infra 80,3 milj. euroa, varikko 24,8 milj. euroa ja vaunut 12,4 milj. euroa. Muita suuria investointeja ovat Kruunusiltojen infra 21,5 milj. euroa, uusien metrovaunujen hankinta 12,8 milj. euroa ja M100-metrovaunujen peruskorjaus 10,1 milj. euroa.

Esittelijä

toimitusjohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Ari Päivärinta, taloussuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 78433
ari.paivarinta(a)hel.fi
Ville Lehmuskoski, toimitusjohtaja, puhelin: 310 35091
ville.lehmuskoski(a)hel.fi

Liitteet

1 HKL osavuosisikatsaus 1-9.2021

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

28.10.2021

Asia/2

Päätöshistoria

Liikenneliikelaitoksen johtokunta 11.08.2021 § 115

HEL 2021-004627 T 02 02 01

Päätös

Johtokunta merkitsi tiedoksi HKL:n osavuosikatsauksen 1.1. – 30.6.2021.

29.04.2021 Ehdotuksen mukaan

Esittelijä

toimitusjohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Ari Päivärinta, taloussuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 78433
ari.paivarinta(a)hel.fi
Ville Lehmuskoski, toimitusjohtaja, puhelin: 310 35091
ville.lehmuskoski(a)hel.fi